

Jasno je, da Durychovi spisi nimajo posebne znanstvene vrednosti, saj je moral orati ledino in tu ni imel toliko kritičnega duha, kakor Dobrovský. Sledil je bolj svojemü čuvstvu ter večkrat zašel v znanstveno liriko. Bil je tudi nekako boječ in nezapen proti samemu sebi ter je objavil malo svojih spisov. Učil se je pa jako pridno. Preiskaval je največ v dunajski dvorni knjižnici ter objavil prve stare slovanske rokopise. Celih 18 let po svojem prvem spisu se je odločil, da izda plod svojega mnogoletnega preiskavanja. L. 1795. je izdal uvod k „Slovanski Biblioteki“, katera je imela sicer obširen program, a je žal prenehala izhajati po prvem zvezku. Drugi del se je izgubil v rokopisu.

Tem bolj moramo ceniti Durychovo delavnost, ker je živel v jako težavnih razmerah L. 1784. je namreč cesar Jožef II. odpravil tudi pavlanski red. Država se je polastila redovnega imetja in razgnala menihe. Durycha so odpravili s skromno pokojnino, s katero je moral podpirati ubožne sorodnike. Šele ob koncu življenja, ko je že izdal zvezek „Slovanske Biblioteke“, je dobil 200 gld. podpore. L. 1800. pa ga je zadel mrtvoud in čez dve leti je umrl. Svoje rodno mesto je srčno ljubil. Trudil se je, da so rojakom zopet odprli s silo zatvorjeno cerkev, in deloval na to, da bi se tam ustanovila gimnazija, česar pa ni dosegel. Preiskoval je v okolici tudi stare spomenike.

Kopali so ga na domačem pokopališču, a s časom so pozabili na njegov grob. Šele l. 1867. so se ga zopet spomnili rojaki, in „Beseda čtenářská“ mu je postavila spomenik na pokopališču. — Tako je živel in deloval, skromno sicer, a neumorno — naš prvi slavist.

25letnica Marije Konopnicke. Prošle dni so Poljaki zopet pokazali, kako visoko cenijo svoje pisatelje in pisateljice. V Krakovu je bila velika slavnost v čast Mariji Konopnicki, katera že petindvajset let deluje na pisateljskem polju. Posebno poljske gospe in dekleta so jo visoko počastile. Pisateljica je prišla osebno k slavnostim iz Lvova. Pozdravil jo je mestni župan in mnoge deputacije, priredili so njej na čast gledališko predstavo in velik slavnostni shod.

„Akademija umiejętności“ v Krakovu je razposlala oklic, v katerem prosi, naj se jej naznanijo vsi poljski rokopisi od XIV. do XIX. veka, ki se nahajajo v privatnih rokah. Hkrati razpošilja vzorec in pouk, kako se naj listine popisujejo in pošiljajo.

Iz stare zgodovine inflantske. S preiskovanjem inflantskega jezika in tamošnje zgodovine se bavi znanstveno društvo „Die lettisch-literärise Gesellschaft.“ V zadnji številki je tudi „Kwartalnik historyczny“ objavil zanimive podatke o „Inflantih polskih“ in njih stari cerkveni zgodovini. Posebno zanimiva osebnost iz te zgodovine je jezuit Mihael Roth. Bil

je pravi apostol inflantski v sredi 18. stoletja. Roth je proučil natančno łotawski jezik — Nemci ga imenujejo danes: „die hochlettische Mundart“ — in izdal o njem prvo obširnejše religiozno delo v dveh knjigah z naslovom: „Wyssamociba katoliszka.“ Spomin Rothov živi še zdaj med ljudstvom, katero ga ima za svetnika.

Preiskovanje krajepisnih imen. V zadnji številki smo objavili spis gospoda Šande o potrebi slovarja slovenskih krajepisnih imen. Tudi drugi Slovani težé za tem. Pred kratkim je izdal P. P. Kühnel knjigo: „Die slavischen Orts- und Flussnamen im Lüneburgischen.“ (I. Theil, Hannover, 1902. Str. 172.) Kühnel že mnogo let preiskuje ta imena po Meklenburškem, v gornjih Lužicah in lüneburškem Wendlandu daleč za Labo. On se ne zadovoljuje le z imeni vasi in rek, ampak po specialnih zemljevidih, katastralnih mapah itd. zasleduje tudi vsa imena polj in travnikov ter jih izkuša razlagati.

„Macierz Polska“ je bila ustanovljena l. 1882., je torej izpolnila letos dvajset let svojega obstanka. Ustanovil jo je Kraszewski, da bi izdajala in razširjala poljske knjige med ljudstvo. Doslej je izdala 74 knjig leposlovne in znanstvene vsebine. Poleg tega izdaje časopis za ljudstvo „Nedziela“ in ob Mickiewiczem jubileju je izdala jako ceneno zbirko del tega poljskega pisatelja, ki je zdaj v neštevilnih izvodih razširjena med poljskim narodom. „Macierz Polska“ upravlja tudi „Košciuszczkovo ustanovo“, iz katere se bo kmalu začela izdajati poljudna poljska enciklopedija.

Poljsko časopisje v Galiciji po strankah. Gališko dnevno časopisje je razdeljeno zdaj v sledeče stranke: Konservativni stranki služijo „Gazeta Narodowa“, „Czas“, „Przegląd“ in „Dziennik Polski“, ljudska stranka ima „Kurjer Lwowski“, ki je tudi nekoliko demokratiški kakor „Nowa Reforma“ in „Słowo Polskie“, vspoljski je „Przegląd Wzeczpolski“, socialni demokratje imajo „Naprzód“, stojalovščiki „Wieniec“. Katoliški v bolj krščansko-socialnem smislu je „Przedświt“.

Mitrofan Remezov, pred kratkim umrli ruski pisatelj, je obogatil rusko slovstvo z marsikaterim dobrim leposlovnim delom. Svoje spise je dal tiskati šele v poznejši starosti, največ v „Ruski Mysli“. Bolj znani so sledeči njegovi leposlovni in poučni spisi: „Naših polj jagody“, „Krasovica Dunjka“, „Ničji denjgi“, „Zabytaja tetradka“, „Děti generala Vranova“, „Judeja i Rim“, „Kartiny žizni Vizantiji“, „Vizantija i Vizantijcy“ itd.

Mikola Ivanovič Naumov je bil v Rusiji jako priljubljen pisatelj. Okoli leta 1850. je stopil na slovstveno polje in je zbudil posebno zanimanje s svojimi povestmi iz narodnega in vojaškega življenja. Rad je živel med prostim narodom in iz njega je

jemal svoje krepke junake. Od l. 1870. do 1880. so tiskali na Ruskem največ njegovih povesti, ki so se jako razširile. Iz ruskega narodnega duha si je privsojil posebno temno resignacijo; zato je v njegovih spisih malo veselih in jasnih tonov. Med boljše spise njegove se štejejo: „Sila solomu lomit“, „V tihom omutě“, „V zabytom kraju“, „Nautina“, „Gornaja idillija“. Proti koncu 80tih let je obolel in ni spisal ničesa več. Umril je v Tomsku 9. decembra prošlega leta.

Razpis nagrad za slaviste. „St. peterburgskoje slavjanskoje občestvo“ razpisuje več nagrad iz Hilferdingovega zaklada za zgodovinska dela o Slovanih. Na celotno zgodovino vseh slovanskih narodov je razpisana nagrada 3000 rubljev. Knjiga mora obsegati ne le zunanjo, ampak tudi notranjo kulturno zgodovino, kratko in jedrnato. Če ne dobi omenjeno društvo take celotne zgodovine, pa razpisuje manjše nagrade po 500 rubljev na zgodovine posameznih slovanskih narodov: Bolgarov, Srbov, Hrvatov, Slovencev, Slovakov, Čehov, Poljakov in Srednjelabskih Slovanov. Za etnografski popis vseh slovanskih rodov je razpisanih 1000 rubljev. Za etnografski popis južnih Slovanov (Slovencev, Hrvatov in Bolgarov) se pa razpisuje nagrada 500 rubljev. Razprave morajo biti spisane v ruskem jeziku ter se morajo doposlati „St. peterburgskemu slavjanskemu občestvu“ vsaj do 14. februarja l. 1905. Knjige se bodo tiskale na društvene stroške. Pisatelj dobi 600 izvodov zastoj.

Ruski jezik na pariškem vseučilišču. Senat pariškega vseučilišča je sklenil, da se s 1. novembrom letošnjega leta otvori stolica za ruski jezik in rusko slovstvo. Na dunajskem vseučilišču te stolice še ni.

Prosvétitelnoje občestvo im. Mihaila Kačkovskago deluje v ruskem smislu v Galiciji zdaj že 28 let. Prošlo leto je imelo 8130 udov. Izdalo je to leto 12 knjig poljudno-poučne, gospodarske in leposlovne vsebine v 110.000 izvodih. Društvo vzdržuje in podpira 941 čitalnic.

Ogrski zgodovinski zavod v Rimu objavlja kot sad zadnjih preiskav Fraknojevo knjigo: „Magyarország egyházi és politikai öwzéköttécsi a római szent-székkal“. (Cerkvene in politične razmere Ogrske do svete stolice.)

Louis Léger, profesor slovanskih jezikov na pariškem vseučilišču, je izdal v zalogi Hachette & Cie v Parizu drugo serijo svojih člankov o političnih in književnih odnošajih slovanskih z naslovom „Le Monde Slave“. V tej knjigi je devet studij o Rusih, Poljakih in Čehih.

† Emil Zola.

Nenadno od plina zadušen, z nogami v postelji, z glavo na tleh, je preminul v 62. letu starosti sloviti francoski pisatelj Emil Zola. Smrt njegova je podobna njegovi umetnosti: nekaj dramatičnega, ki se družijo z banalnimi; v materializmu zarit v svojih spisih sili umirajoč z glavo v zemljo. Usodna smrt! —

Zola je znamenit romanopisec francoski. Nikdo mu ne more odrekati izrednih pisateljskih talentov. Bil je plodovit pisatelj. Vsak dan je oddal določeno število spisanih strani v tiskarno, vsako leto je skoro redno izdal kako novo večje delo. Spisi njegovi so silno razširjeni. Posamezni njegovi romani so doživeli n. pr. „Nana“ 200.000, „Le débacle“ nad 200.000, „L'assommoir“ 150.000, „Lourdes“ 150.000, „Rome“ 100.000 iztisov itd.

Zola je kot pisatelj gojil naturalizem v zvezi z Balzacom, Flaubertom in Goncourtom; v spisu „Le roman expérimental“ je v tem pogledu pojašnjeval svoje stališče.

Materiališko svetovno naziranje pesniško proslavljati, to je bila tendenca vseh njegovih spisov; zato se kaže vedno zistematiškega nasprotnika krščanstvu. Na mesto krščanstva so postavili svetu nov vzor; zanj se je trudil kot pisatelj, a je mesto do vzora prišel do karikature. Kako nizek in smešen se kaže v svoji trilogiji, dasi je hotel uprav s tem spisom zadati katoliški cerkvi smrtni udarec! Zavrgel je seveda evangelij in namesto svetopisemskih štirih evangelijev je hotel postaviti v štirih knjigah: „Plodovitost“, „Delo“, „Resnica“ in „Pravičnost“ nov evoliucijski evangelij. Od teh je dovršil prvi dve deli, pri prvih polah tretjega pa je nenadoma umrl; blasfemij proti večni Resnici ni več smel nadaljevati.

Žalostno, a vplivno ulogo je igral v znani Dreyfusovi pravdi, ki označuje ves njegov značaj. Zoli je bilo vse njegovo pisateljevanje le trgovina, ki naj kar največ nese.

Zato je udarjal v svojih romanih na strune javnega mnenja, širil je svoja dela z umazanostjo snovi, o kateri je razpravljal, in z umazanostjo pisave; računal je z vednostno površnostjo, in lahkomiselno izprijenostjo ljudstva; vedel je, da je pornografija najbolj iskano blago v moderni literarni trgovini, skrbel je za reklamo, ki z denarjem malovrednemu blagu dviga ceno.

Pisal je Zola v širokem slogu. Iz raznih listov si je nastrigel najbolj pikantnih in najbolj nemoralnih ter tudi najmanj verjetnih notic. To mu je bila pomoč pri opazovanju življenja in mu je služilo za zabelo v njegovih spisih. Za zgodovino ni imel nobenega smisla. Bil je čudak, megaloman, v mnogem oziru zelo omejen; čez določen nivo ni Zola ničesar več videl. Pisateljske svoje talente je za vse materialno dobro porabil, človeštvu pa neizmerno škodoval, goječ v njem le živalsko stran. Darwinizem je našel v njem navdušenega zagovornika. Pa kakor se ta ne